

یک محبوسه

هغه مهال چې کله چې

حرب زنګینې

استانبوله کډم کالی: «بونلرده کیم؟ نعل آدمار بونلر؟» دپه کندی کنديته سورپورم. حکایه لوله قولاقلام دولدی؛ نړویه اوغراسم پخلری کپیور، کیمکه قونوشسمه لئبردیاری ایدیلور؛ سالونلرده سوس دوشوکنی خانلر کوزلری پارلیرق، قلملرده پاراسی قیت بکلر حدنترندن صاراره ق، سواققلرده آج دینتجیلر بلکه بزده طالع برکون یاردم ایدر خولیا سله کنديلری آوونده ق هپ بونلری دوشو. نور، بونلره اوغراسیور. حرب زنګینلری هیچ شهبه یوق حربدن، حربک کنديندن فضله بزى مشغول ایدیلور. زنګینک مالو کوردک جګه سى یورار دیرلر، بیوب ایچمه خصوصنده اسکی کونلره نسبتاً جوق آز ایله مکه محکوم چکالریزی شیدى حرب زنګینلریک یغی وروپور. همیزی، بوتون جانلیری، دالما بوطاع مسئله سنى دوشونورکی کورمه اوقدر آلیشدمکه قارشیمه کچوب متفکر براد ایله کوزلری اوزاققلرده چمچول شیراره دالان کندين بيله حرب زنګینلرته دائر خولیا لره مشغول دپه شهبه دوشدیمک اولولور!

پوکوتک هر برده یغی نازمه لن ایکی مهم، بربرینه مشابه ایکی بویوک وشومالی مسئله سنى وار، بزى دالما ایکنرندن، ژون، ژورکوت، بعاضه تولدورن ایکی مسئله: حرب زنګینى، تیغوسى یت ... آلیش ویرشده برنې، کیدوب کلپنده او برنې دوشونور؛ بقال، قصاب دکانلرته برنې، تراموا بده، واپورده او برنې خاطر لاروز؛ آش دوست طوبلا بجه برنې بیرقیر او برنې بددعالر ایدوز. حرب زنګینلریک کون کچدکه شیشوب قاپاران کیسه لرنه نه قدر کار کپورسه بزده هر اى برآز ده صاراوب صولان قانزدن او قدر قیریمیزی خویات اسکیلور؛ اونلر دقتلرلر دکی فیات فصلنده نه قدر ضرب عملیات یارسه بزده سفره مزده کی یکلر دده او قدر طرح ایتمک ایجاب ایدیلور؛ اونلرک قاپاغلری نه قدر فضله کینوب قوشا برسه بزده جولو قی چو جولو مرکه اوقدر ولونوب صوغو غامی لازم کلور ... خلاصه اونلرک بولانی

بزم قیتلیمز؛ اونلرک کتی بزم کدیرمز؛ اونلرک وارانی بزم یوقلیمز ... هانی بر بشقه آتاجک دالنده، بر بشقه حیوانک صیرتنده بویوب باشایان ضرری دنانلر، بوجکلر وارد، اصل یتى کوندن کونه ضعف دوشو وروپ کورله تیرلر، حرب زنګینک تحارق بوله ... قوقی طوبرا قدن دکل، نصیرتدن چکیور؛ هوانک فیضی دکل یم ایلیکی امیور؛ یاغور سویله دکل کوز یاشیله تیشور ... بوتون دنیا، هر برده، اهراملری قوران ریجیرلکی یالین آیاق، باشی قاپاق، درت قاپا زنګینک داغلر بویو. کلکنده کثروت آبدسنی یاغعه حکوم ... بوتون ملطر بویکی زنګینلرک حسابنه چالیشیور؛ استنایز بر قاعده ... ایشته بن بيله شو مقالیه ملا برقتیلر اوغلی، برعیدزاده کارنه یازیبورم؛ متفق ملککلر دده بوله، دشمن الککلر دده ... فرنگیک علاجی جیوا، اوپوزک کوکورد اولدینى کی بونککده: صلح ... یو دزدی حرب دوغوردی، مصالحه تولدوره جک، قان ده کیزنده نوره یو دال قول سالان بواختاپوت صلحک نیز هواسنه چیقیمه بوغوله ق، اوزمانه قدر تحمل؛ باشقه چاره کورمیدوم؛ مجلسلردن، نظاملردن فایدا اویمیدوم ...

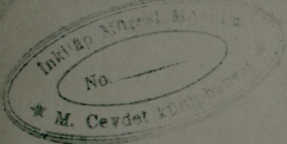
بن شو صحیفه بونلره کان ضرری میقدرامام؛ یو مقاله، ایچمه دنیا یوزنده کی بوتون فاققلری آلدینى روایت ایدیلن پاندورک شر قوطوسی دکلدکه اوچ ستونه اوچ بیک صحیفه بکیرمز دردرلی صیقیدیرا بیلیم ... بالکز بعضی مطالعه لرم وار اونلری یازاجم: چاپوق قازانیان باره حاضر البسه کی ایکره قی دور وپور؛ نووه دینک زنګینلکی کوکوه دستیسى کی خاطرال بر شی؛ ثروت عصرلرک یادکاری اولانکی انسانى چشم بلبل کلادانلر کی ایچله سین ... بارانک صاحبه یاقیشا بیلیمسى عصرلر مسئله سیدر. ثروت اوکنه کلک صیرتنده ظریف دورمیدور؛ زنګین خزینهنى حال کی مادی برکوجکلک، قاپاطورلره دکل دماغی دولو بر عالم کی معنوی بر یو غونقله، نازک ادراکله طاشیای؛ پاراسی دولو کی قیرا ووره دکل، نیشان یاغورلری کی ایچره ایچره صرف ایتمی؛ زنګینک دیشارلری ویردیک یکانه تأثیر کندينه سوکوب صایدیرمق دکل، به کینلوب سو. درمک اوللی ... یوقی حرب زنګینى یاپامیور؛ دکل ایلیک ایتمکی، باره سنى هضم ایتمش بر زنګینک

یاقیشیر طولره او طوروب قانقنى ده اوکر نه مده ی. باطلورنده دیم دیک، یاخود یام یا صصی آلفقاری عیبه وضعیلر بکا قوربان یارمانده قورپلری سأتوب عیدیلری کزلرنه ایستیف ایدن چوانلرک آرا بده کی بچرکیمز، راحتمز او طوروب لاری خاطر لاتیور. ده آرا بیه یغی اوکر نه مده یلر! قتیبه یاصلانوب الی بیک لیراتی حایلردن، یوز بیک لیراتی آلیش ویرشاردن بحث ایتمک لری وقت مانا قیانه حسنک تیاتر وسنده زوالی کورکوز، قیاقیمز آقتورلرک اوپون ایجابی زنګینلکدن، میلیونلردن دم وورمارلری کوز اوکنه کیتوب کولوبورم. ده! یارلی برآم اداسی آلامادیلر!

یانلرته درت قوقوق دالقاووق طوبلاوب راتی تپسینک باشه دیزلمک لری ورمدرار حکایه لر آکاته دیکله قاپا قاپا کولوشمک لری زمان خاطریمده آتاسنى تولدوروب یاغچه کومن و اوزرنه پراسه اکوب چالدينى یارمى زبیا سواقغنده بیین قانلی خوارورده، سواقی میرات بدیلری، بالوز مشتریلری جانالیور. حالا آقندیمه آکانه ک طاشی بولامادیلر!

زنګینلکی ساده بیوب شیشکدن، هدی کی قاپارا بپورلره کزیمکن، دیشی آرقسنده سواق قاپارا دولاشقندن عیبارت ظن این بوله ثروت صاحبیلرک ملکى، وطنی یوقدر. غرافلر کوزلرته ایچیکدن بشیه دومانلر، یون یوزلرته سور دکاری سفاقت حیاستدن قاله غلیظ جیرکیر؛ چوکوک وجودلرته بیرحانه و مشتتانه سورونه سورونه بسیتون یاغیاغیشش ادالر ... بولری یارمک فیضی غره سى، فایدا سى!

اونلر حربک بجه سنى ایستلر؛ طبق یاقینک دال بوداق صالهنى تکپین چاپوچیلر، تولورلر برکتى کوزلرن قارغلر، صاقین خسته قلاری تولرن اسفاطاجیلر ... قیلرلره ایلیکه استعداد، روبرلرته یوکسلمه قدرت، کوزلرته کوزلکى کورور فر اولمایان شو زنګینلرک یاراسندن ملکته نه فایدا کلدی؛ فارغشله ایله توب عمله چالیدیران، اراضی آلوب ریجیر بیلن، کی ایله کله طابعه قوللانان، خلاصه ثروتک برقسى ملکته دوکن زنګینه بدن بیک حرمت ... فقط ایکی اودالی بر یازغانده درت اشکار مانه، واسیله میلیون قازانان، صوکره یوباری کیدوب فزک المارنده سفاغانه

نامی و بریلرک (انسان)، دہا دوغروسی (وجدان) دیکندر .

اسکی متفکرل کورمشارک بر نقطۂ نظرہ کورہ وجدان انسانک اینجندہ ؛ انساندہ کائناتک اینجندہ، دیگر نقطۂ نظرہ کورہ، کائنات وجدانک دوندہ، مثلا بر اودانک طاوانہ آوزرہ برنہ ، کروی برآینہ آصکر : اوزمان کورہ جکسکرک ہم آینہ اودانک اینجندہ، ہمہ اودا آینتک اینجندہ .

چوچوقلفزہ اودا کورہ دیکمز بر بیلجہ وار : « اولہ برشی بولورک ہرنہ خاطرہ کلیرسہ اونک اینجندہ بولونسون »

بوکا قاشی (دنیا ، کوک ، یر) دیہ صایدیز بوتون شیارہ (بودہ اونک اینجندہ) جوانی آلیرق . نہایت ، ہرشی احاطہ ایدن چوچوقلفزہ (قوانق) اولدینی اوکرہ نیردک . فقط شیمیدی اکیرورک بورادہ قولادن مقصد (سامعہ) ، یاخود دہا دوغروسی (وجدان) در . دیک کہ وجدانک کائناتی محیط اولدینی خلق دیکمز کتلہدہ آکلاش بوتون بردہ بیلجہ جیچاقش ! اسکیدن کائناتلہ وجدانہ (عالم اکبر) (عالم اصغر) ناماری وریلرک ، فیلسوف قاتندن بری بولرہ «شیئ» (objet, l'objet) نفس ناماری وریلرک باشلاص . بناً علیہ ، افسس زمانارہ (برایقہ کورہ عالم اصغر عالم اکبرک اینجندہ، دیگر باقیہ کورہ عالم اکبر عالم اصغرک اینجندہ) دینلرک یکی فیلسوفل (ہم نفس شیکک اینجندہ، ہمہ شیئ نفسک اینجندہ) دیکہ باشلاص . ایشہ ، ایک وارلرک بری برنہ قاشی ہم محیطہ، ہمہ شط اولسہ، (عولفسفہ) نامارہدہ ایک تورلو ادراک طرزیک دومعنی اتناج ایتدی .

علم ، اشیای شیئ اولق اعتبارلہ تدقیق ایدر ؛ علمہ کورہ ، عالم اصغر عالم اکبرک ، وجدان کائناتک ، نفس شیکک اینجندہ . بوتون دولاییدرک علم ، مادہ لہ حیات ناصل شیئ بر اصولہ تدقیق ایدورسہ، (فردی روح) لہ (اجتماعی وجدانی) دہ عینی صورتہ آکلامہ چالیشیور . مثبت روحانیہ اجتماعک تشکک باشلامسی ، فردی روحہ اجتماعک کائناتک اینجندہ کورولمسک بر نتیجہ سیدر . احوالہ، علم ، اولا شیارک تدقیقندن باشلاصیرق بالاخرہ تفاسیردہ ہیئت اصولہ تدقیق ایش ، یعنی شیلردن و نفسلردن مرکب اولان عیالعموم وارلقاری شیئ برکولزہ کورمکہ چالیشمشدر . چونکہ علم نظردہ، نفسلردن بر شیئ مابہتدہدہ ، کوریلورک کائناتک شیئ تدقیقندن چیقان علم ، حقیقتک یالکز برطرفیدر . چونکہ علم ، اشیای یالکز شیئ نقطۂ نظرندن تدقیق ایش ، تحریلری آراسنہ (نفس) نقطۂ نظرینک قارشیماسہ بوتون قوتیلہ چالیشمش (نفسی subject) (یعنی شیئ object) بہ قارشیرمافہی اصولک اسالاسی اتناخ ایلہمشدر . یالکز وجدان کائناتک اینجندہ بولونوبہ کائناتہ وجدانک اینجندہ اولماسیدی، (علم) بزم ایچون کافی کلہیلیردی . فقط ، عینی زمانہدہ ، کائناتہ وجدانک

اجتماعیات

اسکی تورجیکک، یکی تورجیکک

(تورجیکک ناصل دوغدی؟) (مقالہ سہ تورجیکک جریانک بو کوئی بلندن چوق اول باشلاصینی . بو اوغورہ اسلافزدن بر چوق متفکرلک بویوک امکاری کچدیکنی کورتمشدم . معماقیہ ، بواسکی تورجیکک مبہم ، غیرمعین برجریادی . تورجیککک واضح ، معین شکلی اصل بو کوئی تورجیکلہ باشلاص . یکی تورجیکک آرتق داغیقن فکرلہ ، وضوحسز دوغولرہ استناد ایدن فکری برھوسکارلق مابہتدہ دکلدہ ؛ عصرک مثبت علملریست مستند جانی برفلسفہ جریانیدر . احوالہ ، یکی تورجیککی آکلامہ بیلک ایچون ، اول ، بولفسکی جریانک مابہتی ، یعنی فلسفہ حقدہدہ یک تلقی آکلامای بز .

علم ، کائناتک بوتون حادثہلرک (شیئ) (object) بر اصولہ تدقیقندن عبارتدر . علمک ، بوتون شایئترہ عالم کیتلردن بحث ایدن قسمی (ریاضیات) علمی دوغورددی کی ، دوغورودن دوغرویہ مادی، حیاتی، روحی، اجتماعی شایئاردن بحث ایدن قسمی (مادیات، حیاتیات، روحیات، اجتماعیات) ناملری وریلر علملری وجودہ کتیرمشدر . بعضیبرنہ کورہ ، فلسفہ ، بوسایدیغز بش نوع علمک ترکیب و تفسیقندن عبارتدر . یعنی ، فلسفی تعریف ایچون ، اوکا (علملرک علمی) (عمومی علم) ، (علم کل) صفتارندن برنی وریلرک کایدر . حال بوکہ کرچکدن فیلسوف اولانلر ، فلسفہ مک بویلہ بر تعریفی اصلا قبول ایتملرلر . بولرہ کورہ، علملرک مجموعی بہ علمدر ؛ ناصلکہ صو ذہرلرک حصولہ کتیردیکرکتلہ مابہتدہدہ کالسدہ کورق بوزوالسہدہ، یاخود بخیرایدرک بوغو حالسدہدہ یئہ صودر . علملردہ (شیئ) (قائدلری مدئیہ، نمکشدہ صودر وتالیف ایشہ کر ، حصولہ کلجک نتیجہ بعلمدن عبارت قایلر . فلسفہ علمک ہرہانکی برحال ایسہ ، احوالہ ، فلسفہ (یوق) دیکندر . چونکہ ، علمک برشمہسی اولان برفلسفہ کرچکدن فلسفہ دکلدہ . فلسفہ (وار) اولہ بیلک ایچون علمہ استناد ایشکلہ برابر ، معلقا اوندن آری برنی اولمالیدر . بوگون ، علمہ استناد ایشہ یاخود اوکا منافص اولان بر آکلاش طرزلی (فلسفہ) آدنی آہماز . علمی حقیقتلرک مجموعندن عبارت اولان بر ادراک طرزلی دہ (بئرفلسفہ) دیہمن . احوالہ، علمہ مستند اولدینی حالہ اوندن آری برشی اولان فلسفہ مک مابہتی نہدر ؟

اسکی زماناردن بری ایکی تورلوعام قبول ایدیشدر . برینہ عالم اکبر (macrocosme) دینلیرک (کائنات در) دیکرینہ (عالم اصغر microcosme)

آرتیق مانظار کی توردہی تجارتہ سلامیلہ جوق !

الآن خبر مؤسسہلری حربندن اولکی زنجینلرک دوستلہیلہ بورویور ، الآن فقیرلر اورتہ حالی آدملرک صدقہ سہیلہ کیتیور ، الآن مملکت آذربایق فقط جوق وجدانی انسانلرک قولاری اوزرندہ شایئنیور ، بویلہ پورہک ایلکدہ قیصر ، جیتندہ زوکورد، لکن آلی سفیلکدہ جومردہ شرتلکدہ کیش زنجینلردن محروم قالق ہر حالہدہ طوبرامغز ایچون شرفدی . پارسی بول برآدمک بویلہ دورہ ایلکک ایشک ایچون نہ کیش میدان بولہ جفی حیرت ایدییورم ؛ اصل اونک ہمیزدن فضلہ حالدن آکلاماسی لازم کلردی ... دہا هنوز اوقوشندہ کندیسی زوالی حیاتیلہ چویسز ، پولسز کوروب بو قوروق زوایدن چیرینہ چیرینہ اویاندیغہ شہبہ لوق !

فقط بولاری دوشونیمک ؛ سن کیتندن جافادن ، دالابردن خبر ویر ؛ کیت زمانہ زنجینک لطفی غارسون فسطیدن ، تیرہ مارویوقدن ، بویل خاصہلردن صور ؛ بو پورہک ایلک ایشکدن لذت آلیور ، بوتیق خیرک طادیی دوغیور ، بو آل صدقہ وریلرک ذوقی سیلیور . بول بارہ بویلہ آدملرک آئندہ دولاری آجیلماش شایئین برابرماغہ بکزر ، اطرافہ فایدا دکل ضرر ویر ، ہم مملکت ایچون ایستدیکم ثروت بولرہ بر آقدر . قاصیرغہ ایلہ دولوک مدخدہ قلمک اہلیتی یوق ؛ نہ پایہم ؟ زمانہ زنجینی، آرا صیرا ، بر کوئی کارکن پوزدہ بشی اعانہ شکندہ وریلرک مجبور اولورسہ غرتلر اونق آقیلشیلور ؛ تشکرلر ، تظلملر ، تقدیرلر ، بیکی بر پارایہ ... ایرسی کون شکر ایکی پوزہ فیلیور ... نہدن بویلہ ؟ کیجہ اودن کوروردی صندق دولوسی اشیان ایرتسی صباح بر چہورہ کری کتیردی دیہ قباحتنی لطفکار عد ایشک جوق فضلہ ، جوق معنای بر نزاکت اولمازی ؟

خلاصہ حرب زنجینی بولمکتدہ دہا جہ قدر ، زرہ قدر فایدا ویرمہدی ؛ بالمکس پاراسی بر قاما کی ضررہ قولانیور . بوموت شرہ آت . بالعلہ اورمانہ «صام سزدن ؛ دیش ؛ بو اجتماعی یچینکدہ ، معالاف ، صانی ایچیزدن چقیدی ، برلی مالی ... اول زنجین فرینک ثروتی مملکتدہ بلا اولوردی، شیمیدی کندیز کی ...

ہم کیسہمدن ذوق سوزن ، ہم صیرعدہ کیف کتیرن ، ہم قائملہ جاقا صانان ، ہی ضررہ صودقہ سربامہسی اترتارن شو مخلوقانک مدح ایدہجک برنی بولق ، دوغروسی ، یامان مہارت . غرتہ جیلک بوقیل انجہ فلسفہلری بہنما عقم بردرلوق اورمور .

رفیق خالد

